

یادآوری ایام الله

مهدی شریعتی تبار

یکی از آیات جامع و محوری قرآن کریم درباره اهداف بعثت پیامبران الهی آیه پنج سوره ابراهیم است. این آیه شریفه به صورت مختصر و جامع به همه اهداف بعثت انبیا که در قرآن بیان شده، اشاره فرموده است. قرآن کریم در آیات متعدد، هدف بعثت پیامبران را تبیین فرموده است که به اختصار به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

۱- تلاوت آیات الهی: ﴿يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ﴾ (جمعه / ۲).

۲- تزکیه و تربیت اخلاقی ﴿وَيُزَكِّيهِمْ﴾ (جمعه / ۲).

۳- تعلیم کتاب و حکمت: ﴿وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ﴾ (جمعه / ۲).

۴- استقرار قسط و عدالت اجتماعی و اقتصادی: ﴿لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾ (حدید /

۲۵).

۵- عبودیت و بندگی و رهایی از سلطه طاغوت: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ
اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾ (نحل / ۳۶).

۶- رفع اختلاف از زندگی انسان با اجرای قانون الهی: ﴿لِيُخَكِّمَ بَيْنَ النَّاسِ فِيمَا اخْتَلَفُوا
فِيهِ﴾ (بقره / ۲۱۳).

امام علی علیه السلام نیز در سخنان خود اهداف بعثت را بیان نموده‌اند؛ به عنوان نمونه به موارد زیر اشاره می‌شود:

۱. مدیرعامل بنیاد پژوهشهای اسلامی.

۱- یادآوری فطرت الهی و دعوت به پایبندی انسان به میثاق توحیدی: «لیستأدوهم میثاق فطرته» (نهج البلاغه، خطبه ۱).

۲- یادآوری نعمت های الهی که مورد غفلت انسان واقع شده: «وَيُذَكِّرُهُمْ مَنْسِيَّ نِعْمَتِهِ» (همان جا).

۳- شکوفا نمودن گنجینه عقل و خرد آدمی: «وَيُثِيرُوا لَهُمْ دَفَائِنَ الْعُقُولِ» (همان جا).
۴- اقامه حجت بر انسان با تبلیغ دین و پیام الهی: «وَيَحْتَجُّوا عَلَيْهِم بِالْتَّبْلِيغِ» (همان جا).

۵- ارائه و شناساندن آیات قدرت الهی: «وَيُرُوهُمْ آيَاتِ الْمَقْدِرَةِ» (همان جا).
۶- رهانیدن انسان از بندگی بت ها و طاغوت ها به سوی بندگی خدا: «لِيُخْرِجَ عِبَادَهُ مِنَ عِبَادَةِ الْأَوْثَانِ إِلَى عِبَادَتِهِ وَمِنْ طَاعَةِ الشَّيْطَانِ إِلَى طَاعَتِهِ» (همان، جلد ۱۴۷).
شایان ذکر است برخی از اهداف یادشده، هدف مقدماتی هستند و برخی اهداف نهایی.

آیه ذیل به صورت جامع همه این اهداف را در مأموریت حضرت موسی گنجانیده، و می فرماید: «وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِآيَاتِ اللَّهِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ» (ابراهیم / ۵).

ما موسی را با نشانه های خود فرستادیم و به او دو مأموریت دادیم: ۱- خارج کردن قوم و امت خود از تاریکی ها و رهنمون شدن آنان به سوی نور؛ ۲- تذکر و یادآوری ایام الله. در توضیح مأموریت اول باید گفت: کلمه «الظلمات» جمع معرّف به الف و لام است و بر عموم دلالت دارد و همه ظلمت ها و تاریکی ها را دربر می گیرد. از نظر آیات قرآن و روایات، هرآنچه انسان را از هدف آفرینش خود غافل کند و باز دارد، ظلمت و تاریکی محسوب می شود.

جهل و نادانی ظلمت است و در مقابل، علم و دانایی نور است. امام صادق علیه السلام در سخنی به عنوان بصری می فرماید «لیس العلم بالتعلم إنما هو نور» (میزان الحکمه، ج ۶، ص ۴۹۲)؛ حقیقت علم همان نورانیت و روشنایی است که خداوند در دل انسان قرار می دهد و تردیدی نیست در اینکه جهل و غفلت، مانع حرکت انسان در مسیر هدف

آفرینش است.

از دیگر مصادیق ظلمت و تاریکی، کفر و شرک است و در برابر ایمان و بینش توحیدی، نور و روشنایی است: ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَعْمَالُهُمْ كَسَرَابٍ بِقِيعَةٍ يَحْسَبُهُ الظَّمْآنُ مَاءً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُ لَمْ يَجِدْهُ شَيْئًا وَوَجَدَ اللَّهُ عِنْدَهُ فَوْقَهُ حِسَابَهُ وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿۳۹﴾ أَوْ كَظُلُمَاتٍ فِي بَحْرٍ لُّجِّيٍّ يَغْشَاهُ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ مَوْجٌ مِّنْ فَوْقِهِ سَحَابٌ ظُلُمَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ ﴿نور / ۳۹ - (۴۰).

قرآن کریم در این دو آیه، کفر به خداوند و زندگی کافران و مشرکان را به سرابی تشبیه فرموده که انسان تشنه آن را آب می‌پندارد و وقتی به سوی آن می‌شتابد چیزی نمی‌یابد. و همچنین به ظلمت و تاریکی متراکم موجود در دریای موج و طوفانی تشبیه کرده است، دریایی که امواج خروشان آن پی‌درپی انسان را فرا می‌گیرد و ابرغلیظی نیز مسلط است و به گونه‌ای تاریک و وحشتناک است که وی دست خود را نمی‌تواند ببیند.

از نمونه‌های دیگر ظلمت و تاریکی، فساد اخلاقی و بی‌بند و باری است. انسان گرفتار آمده در بند شهوات و هوس‌ها در تاریکی قرار دارد:

حقیقت سرایی است آراسته   هوا و هوس گرد برخاسته
نبینی که آنجا که برخاست گرد   نبیند بصر گرچه بیناست مرد
شاعر عرب زبان نیز گفته است:

انارة العقل مكسوف بطوع هوى   و عقل عاص الهوى يزداد تنويرا
نور افشانی و روشننگری عقل بر اثر پیروی از هوا و هوس دچار کسوف می‌گردد و متقابلاً عقل انسانی که هوس خود را کنترل و مهار می‌کند بر نورانیتش افزوده می‌شود.

قرآن کریم می‌فرماید: ﴿إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا﴾ (انفال / ۲۹)؛ اگر تقوا پیشه کنید خداوند به شما فرقان و بصیرت و نوری عطا می‌کند که بتوانید میان حق و باطل فرق بگذارید.

از دیگر موارد ظلمت و تاریکی، حاکمیت ظلم و ستم و نگاه‌های ظالمانه و طاغوتی و استکباری بر سرنوشت مردم و جامعه است. قرآن کریم درباره نظام طاغوتی فرعون می‌فرماید: ﴿فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَاَطَاعُوهُ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ﴾ (زخرف / ۵۴)؛ فرعون نخست

قوم خود را از نظر فرهنگی و فکری سبک و بی هویت کرد، سپس این مردم هویت از دست داده و غافل و جاهل، از او پیروی نمودند.

مأموریت نخست حضرت موسی و همه انبیا این است که مردم خود و امت‌ها را از همه، این ظلمت‌ها برهانند و آنان را به سوی نور علم و ایمان و تقوا و فضایل اخلاقی و عبودیت خداوند و حاکمیت صالحان و استقرار قسط و عدالت راهنمایی کنند.

در شرح مأموریت دوم - یادآوری به ایام الله - به اختصار می‌توان گفت: در معنای ایام الله سه نکته و دیدگاه وجود دارد:

۱- ایام الله به معنای عذاب‌ها و بلاهای الهی است که بر ملت‌ها به سبب عملکرد ناصواب خودشان وارد می‌شود. پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در حدیثی می‌فرماید:

«ایام الله نعماته و بلائه و هو مثلاته سبحانه»؛ ایام الله، نعمت‌ها و بلاهای الهی است. امام حسین عَلَيْهِ السَّلَام در حدیثی می‌فرماید: «أوصيكم بتقوى الله وأحذركم آيامه» (الانوار البهيه، ص ۱۰۰)؛ شما را به تقوای الهی سفارش می‌کنم و نیز از عقوبت‌ها و عذاب‌های او برحذر می‌دارم.

۲- «ایام الله» به معنای نعمت‌های خداوند است؛ نعمت‌ها و پیروزی‌ها و موفقیت‌هایی که برای یک انسان یا ملت با توجه به شایستگی او حاصل می‌شود.

پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در تفسیر آیه **﴿وَذَكِّرْهُمْ بِآيَاتِ اللَّهِ﴾** فرمود: «بنعم الله وآلائه» روزهای خدا را یادآوری کن؛ یعنی نعمت‌های الهی را تذکر بده.

۳- معنای سوم «ایام الله» عبارت است از روزهای خدا.

از آنجا که همه روزها و نیز همه شب‌ها و همه عالم هستی از آن خداست و به اراده حکیمانه او سرپاست و جهان دارای هویت لحظه‌ای است و لحظه به لحظه دست تعلق و نیاز و وابستگی به سوی خداوند بی‌نیاز و هستی‌بخش دراز کرده است و هر روز خداوند در حال خلق و تدبیر عالم است: **﴿كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ﴾** (الرحمن / ۲۹)، پس منظور از روزهای خدا، روزهایی است که قدرت و امر الهی و نیز اراده حکیمانه او بر پیروزی و موفقیت یک انسان و ملت صالح و مؤمن آن چنان به منصفه ظهور و بروز می‌رسد که همگان این قهر و غلبه و عزت الهی را می‌بینند و بر همه عقول آدمیان آشکار

می‌گردد که همه عوامل مادی و طبیعی عالم مستخرب قدرت مطلق و بتراست که تا او نخواهد و اراده نکند، این عوامل اثربخشی نخواهند داشت و همه عالم و عوامل و علل آن از او مدد می‌گیرند و بدون او هیچ‌اند: «أَنْتُمْ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ» (فاطر / ۱۵)؛ همه شما فقیر و نیازمند به خدایید و فقط او بی‌نیاز و ستوده (و کمال مطلق) است.

حکیم سبزواری در بیتی نغز این نکته را بیان کرده است:

أَزْمَمَةَ الْأُمُورَ طُرّاً بِيَدِهِ   وَالْكَوْلَ مُسْتَمَدَّةً مِنْ مَدِيدِهِ

زمام همه امور عالم به دست قدرت اوست و همه عوامل و علل حاکم بر جهان از یاری او مدد می‌گیرند:

به محض التفاتی زنده دارد آفرینش را   اگر نازی کند از هم فروریزند قالب‌ها
(بیدل شیرازی)

با این تفسیر و نگاه، در روایات برای «ایام الله» مصادیقی ذکر شده است. در حدیثی از امام باقر و امام صادق علیهما السلام آمده است: «ایام الله عزّوجلّ ثلاثة: یومَ یقومُ القائمُ و یومَ الکِزَّةِ و یومَ القیامة» (خصال، ج ۱، ص ۱۰۸)؛ روزهای خدا سه روز است: روز قیام حضرت قائم (عج)، روز رجعت (روزی که به اراده خدا، بندگان صالح او پس از مرگ به دنیا برمی‌گردند) و روز قیامت.

در برخی از روایات (یوم الموت) روز مرگ نیز از «ایام الله» به شمار آمده است. روشن است این روزها، از مصادیق برجسته ایام الله هستند؛ زیرا روزی که مرگ انسان فرارسد، چنانچه تمام عوامل و اسباب طبیعی عالم جمع شوند، نمی‌توانند آن را به تأخیر اندازند:

وإذا المنیة انشبت أظفارها   ألفت كل تمیمة لا تنفع
روزی که مرگ در بدن انسان چنگ اندازد، هیچ وسیله و عاملی نمی‌تواند مانع او شود
و برای انسان سودی نخواهد داشت.

روز قیام حضرت مهدی نیز که با اذن و اراده خداوند فرا می‌رسد و ندای «جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا» (اسراء / ۸۱) طنین افکن می‌شود، از مصادیق بارز ایام الله است و آن حضرت به اذن خداوند بر همه قدرت‌های عالم مسلط شده، دین حق را

جهانی خواهد فرمود و خداوند به وسیله آن وجود مقدس، جهان را از عدل و داد پر خواهد کرد و بساط ظلم و ستم را بر خواهد چید.

روز قیامت نیز چنین است و بر همگان روشن می شود که آن روز، روزی است که ﴿لَا تَمْلِكُ نَفْسٌ لِنَفْسٍ شَيْئًا وَالْأَمْرُ يَوْمَئِذٍ لِلَّهِ﴾ (انفطار / ۱۹) و در پاسخ به ندای ﴿لَمَنِ الْمُلْكُ الْيَوْمَ﴾ (غافر / ۱۶)؛ امروز برای کیست مالکیت حقیقی و همه خواهند گفت و باید بگویند: ﴿لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ﴾، (غافر / ۱۶) برای خداوند یگانه آمرزنده.

براین اساس «ایام الله» روزها و موقعیت هایی است در تاریخ بشر که قدرت های مادی و طاغوتی و فرعون ها و مستکبران از اریکه قدرت به زیر کشیده شده اند و نیز روزهایی که ملت ها و انسان های مؤمن و صالح به پیروزی دست یافته اند.

اراده خداوند مبنی بر پیروزی یا شکست، موفقیت و یا ناکامی یک انسان و ملت، بر اساس حکمت و قانون و عدل است؛ چنان که فرمود: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ﴾ (رعد / ۱۱)؛ خداوند سرنوشت قومی را (مثبت یا منفی) تغییر نمی دهد مگر آنکه خودشان اراده تغییر داشته باشند. بدین سان تذکره ایام الله و این روزهای سرنوشت ساز برای ملت ها یک امر بایسته و موجب عبرت آموزی است که خداوند دستور آن را به جناب موسی بن عمران صادر فرموده است.

در پایان این آیه می فرماید: ﴿إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ﴾ (ابراهیم / ۵) در تذکره ایام الله، نشانه ها و درس هایی است برای هر انسان و ملت صبرکننده و سپاسگزار.

صبر و شکر دو صفت بسیار پسندیده اسلامی است که در موفقیت هر انسان و ملتی نقش بسزایی دارد. بی تردید تحقق ایام الله به معنای روزهای موفقیت و ظهور و بروز نعمت های الهی برای یک ملت و نیز استمرار این موفقیت ها هم صبر و استقامت لازم دارد، هم شکر و سپاس. بدیهی است موفقیت و پیروزی در زندگی فرهنگی و سیاسی و اجتماعی و مبارزه با عناصر ظلم و ستم و فساد، با سختی ها و مشکلاتی همراه است که داشتن صبر و استقامت می تواند راه را هموار کرده، زمینه ظهور اراده حکیمانه خداوند برای بر پیروزی و موفقیت فراهم نماید.

شکر و سپاس که بر پایه های شناخت نعمت و از خدا دانستن و به او منتسب نمودن

آن و سپس علاوه بر سپاس و حمد زبانی، استفاده صحیح و بهینه از نعمت استوار است، نقش مهمی در تداوم بلکه افزایش نعمت دارد. در همین آیات سوره ابراهیم می‌فرماید: «وَإِذِ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِن شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِن كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ» (ابراهیم / ۷)؛ خداوند اعلام فرموده اگر سپاسگزار باشید حتماً [نعمت خود را] برایتان افزایش می‌دهم و اگر کفران کنید حتماً عذاب من سخت خواهد بود.

***

انقلاب شکوهمند اسلامی ایران که سی و هشتمین سالگرد پیروزی و حیات مبارک خود را سپری نمود و روزهای حساس و تاریخی این انقلاب، از مصادیق ایام الله در تاریخ معاصر است. خاستگاه این انقلاب و نهضت بزرگ، مکتب اسلام و ایمان مذهبی و توحیدی ملت ایران است. آرمان‌های اسلامی ملت ایران در رایج‌ترین و مهم‌ترین شعارهای ملت تجلی داشت. رهبری نهضت نیز توسط فقیهی عادل و اسلام‌شناسی شجاع، انقلابی و سیاستمدار، رهبری و مدیریت شده است. انقلاب و نهضت بزرگ ملت ایران به رهبری امام خمینی علیه السلام و سپس با رهبری خلف صالح امام، آیه الله العظمی خامنه‌ای روزهای سخت و غرورآفرینی را تجربه کرده است. روزهای سخت و در عین حال روزهای حماسه و مقاومت؛ مانند ۱۵ خرداد سال ۴۲ و ۱۷ شهریور سال ۵۷ و روزهای سخت دوران دفاع مقدس و روزهایی که امام و اُمت شاهد ترور عزیزان خود توسط منافقان و ایادی جبهه استکبار بوده‌اند و روزهای پیروزی‌های بزرگ؛ مانند دهه فجر و بیست و دوم بهمن سال ۵۷ و نیز همه پیروزی‌ها و موفقیت‌های انقلاب.

در اصل، تداوم انقلاب و نظام اسلامی و در اهتزاز بودن پرچم استقلال و آزادی و جمهوری اسلامی در این سی و هشت سال، به رغم خواست جبهه استکبار جهانی، هر روزش از ایام الله است و ملت ایران با دو ویژگی ممتاز صبر و شکر، از انقلاب خودش که ثمره خون پاک و مقدس صدها هزار شهید است به خوبی دفاع کرده است. رهبری نهضت و انقلاب نیز به شایستگی نقش مدیریت و سکان‌داری انقلاب و بصیرت‌بخشی و معرفت‌افزایی خود را در همه مقاطع انقلاب ایفا نموده است.

حضور پرشور و شکوهمند ملت در سی و هشتمین سالگرد پیروزی انقلاب و در

راه‌پیمایی سراسری، بار دیگر صبر و شکری برخاسته از بصیرت و زمان‌شناسی ملت ایران را به رخ دوستان و دشمنان انقلاب کشید.

از مسائل لازم و گاهی مورد غفلت قرار گرفته، شکرگزاری و قدردانی مسئولان و مدیران خرد و کلان نظام از ملت صبور و شکور ایران است و نیز از نعمت عظیم انقلاب و نظام اسلامی، که شایسته است بیشتر مورد توجه قرار گیرد.

شکرگزاری مسئولان از ملت و نظام اسلامی در گرو تلاش و مجاهدت بیشتر در جهت خدمت به مردم و حفاظت و صیانت از آرمان‌های ملت و ارزش‌های انقلاب در همه زمینه‌ها و عرصه‌هاست و در پرتو تداوم صبر و سپاس رهبری، ملت و مسئولان است که وعده قطعی و تخلف‌ناپذیر خداوند مبنی بر افزایش نعمت نیز تحقق یافته، پرچم استقلال - آزادی و جمهوری اسلامی ملت ایران همچنان در اهتزاز باقی خواهد ماند.

﴿وَأَتَاكُمْ مِنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا﴾ (ابراهیم / ۳۴)؛ و به شما آنچه را سؤال کردید (و با شایستگی خواستید) عطا فرمود و اگر نعمت‌های خداوند را بشمرید توانایی آن را ندارید.